بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

އަދަދު: 02 ޖިލްދު: 36 11 ޝަޢުބާން 1431 23 ޖުލައި 2010 ޝާއިޢު: މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް

މުޖުތަމަޢުގެ ސުލްހަ މަސަލަސްކަން ދެމެހެއްޓުމުގައި އަދުލުއިންސާފުގެ މުހިއްމުކަން

އިންސާނީ ކަމުގެ އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުވެފައި އޮތުމަކީ، ކަންތަކުގެތެރެއިން ތާޖުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އަދި، މުޖުތަމަޢުގެ އަމާންކަމާއި ސުލްހަ މަސަލަސްކަން ދެމެހެއްޓުމަށް ބޭނުންކަމެކެވެ. މިސްލިމުންގެ ބައްޓަންކުރި އަސާސީ ގޮތުގައި ނުލައި، މުޖުތަމަޢުގެ ކަންތައް ފުރިހަމަކަމާ އާލާކުރުމުގެ ބައްޓަން ފެށުނީ ކަނޑައެޅިގެން ޤާނޫނުތަކާ ނިޒާމަކަށް، އަދުލު އިންސާފުގެ ނިޒާމު ތަކުތަކެއް. އެހެންކަމުން ހަމަހަމަކަމާއި އިންސާފުވެރިކަމާއެކު އެންމެހައި މިސްކީނުންގެ ބައްޓަމެއް ޙިމާޔަތް ކުރުމަށް ކަންކަމުގެ އިޙްތިރާމް، އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ނިޒާމާއި އެކުހެންނެވެ.

މުޖުތަމަޢުގެ ކަމުގެ ފަރުދުކަ އެމީހާގެ ބައްޓަކުމުގައި ދަޢުވާކުރާކަށް ހުރުމަތްކުރުމަށް ޤާނޫނު އަމަލުކުރެވޭން މަގުމަތީގައި ނުކުންނަހިނދު، ހަމަ އެކަމަކީ ތިމާގެ ބައްޓަކުމުގައި ދަޢުވާކުރާ އެހެން ބައިކަށް މުޖުތަމަޢުގައި ތިބޭދޭނެއެވެ. އެހެންވެއްޖެ ކަމުގައިވާނަމަ، ދެންވާނީ ކަރުހުނިއެއްވެއެވެ. އާދެން ހިނގާނީ ޖަންގަލީގެ ޤާނޫނެވެ. އަދި، ބާރުގަދަ މީހާއި ބައްޓުގެ ފުރިހަމަކަމުގައި ނިމިގެން ދިއުމެވެ.

ޚަލީފާ މަންޖަ الله ޤާނޫނީގައި ރަސޫލު ބާކަރުންނަށް ޤާނޫނީގައި ބާލާއޮތިގައި ޤައުމުކަށް ބާލާހަވީގައި، އެންމެހައި ޝަރީޢަތުގެ ބާލާހާމަގެއްގޮތީ، މިސްކީނުންގެ ދެރަގައި އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުވެފައި އޮތުމަކީ ކަމެކެވެ. އެކަލާނގެ ފޮނުއްވެވީ ކިޔަވައިދެއްވާށެވެ. ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾

(سورة الحديد: 25) މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރަސޫލުން ބާކަރުން، އެރަސޫލުންނާއެކު ފޮތާއި، އަދުލު އިންސާފުގެ މީޒާނު ބާވައިލެއްވީ، މީސްތަކުން އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމަށްޓަކައެވެ."

މުސްލިމުންގެ ފުރަތަމަ ޚަލީފާ އަބޫބަކުރު ޞިއްދީޤް ޚަލީފާކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުވުމަށްފަހު ކުރެއްވި ޚުޠުބާގައި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވީއެވެ. "والضعيف فِيْكُمْ قَوِيٌّ عِنْدِيْ حَتَّى أُرِيْحَ عَلَيْهِ حَقَّهُ إِنْ شَاءَ اللهُ، وَالْقَوِيُّ فِيْكُمْ ضَعِيْفٌ عِنْدِيْ حَتَّى آخُذَ الْــحَقَّ مِنْهُ إِنْ شَاءَ اللهُ..." الله ގެ އިރާދަފުޅާ ތަޢާލާގެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބަލިކަށި މީހާ، އަހުރެން ގާތުގައި ބާރުގަދަ މީހެކެވެ. އޭނާގެ ޙައްޤު އޭނާއަށް ލިބިދެންދެން. އަދި الله ގެ އިރާދަފުޅާ ތަޢާލާގެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބާރުގަދަ މީހާ، އަހުރެން ގާތުގައި ބަލިކަށި މީހެކެވެ. އޭނާގެ ކިބައިން ޙައްޤު ނަގައިދެންދެނެވެ.

އިސްލާމީ ތާރީޚަށް ނަޒަރު ހިންގާލައިފިނަމަ، މުސްލިމުންގެ ޝަރީޢަތާ ނިޒާމުގެ އަދުލުވެރިކަން، އަދި މުސްލިމުންގެ ޙާކިމުން ދަށުން ފެނިގެން ދިޔައެވެ. ޚިލާފުވެރިކަން ޝަރީޢަތުގެ މުސްލިމުންގެ ޙަޤީޤީ ދާއިރާގައި ދަޢުވާތައް ބަލައިގެން ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި ދުވަސްވީގެ ތާރީޚުގައި ވަނީ ކިތައްމެ ހާލެއްގައި ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމް ހިފެހެއްޓި ވާހަކަތަކެވެ. ރަސޫލު ﷺ ގެ ޙަޔާތުގައި ދެންނެވިއިރު، އެކަމާ ގުޅިގެން ފެންނަ ވަކަހަލަ ދަރިކަލެއް، އިންޒާރު އެކަލޭގެފާނު އާނުކޮށްފައެވެ. "މިކަމަށް، الله ގެ ބައްޗާރުގެ ޢަމަލު ބައްލަން ހުރިހާ ކުރެއްވި އެއް ޝަފާޢަތެއް ކުރެވޭންތޯއެވެ؟ الله ގަސަމެއް ވާހަކަވެ. މުޙައްމަދުގެ ދަރިކަނބަލުން ފާޠިމާ ވެސް ވައްކަން ކުރިނަމަ، އޭނާގެ އަތްވެސް ކަނޑައިލާނެ ކަމަށް އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ."

الْخَلِيْفَةُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ގެ ދުވަސްވަރު އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުގައި އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުވެ ހުރުމުގެ މިންވަރަކީ އެކަމުގެ ސަބަބުން މިސްކީނުންނަށް ދިރިއުޅުން ފަސޭހަވެ

- ބާކީ ސަފްހާ 3 ގައި -

ﷲ އާއިމެދު ހުރިހެޔޮގޮތެއް ހިއްވާ؟

ޢަބްދު ﷲ ޝަރީފް

އިންސާނާއި ތަފާތު ގޮތްގޮތުން ތަފާތު ކަންތައްތަކުގައި ހެޔޮދެކެނެވެ. އެކިފަހަރަށް ގޮތަށް. އިންސާނާ އިންސާނުންނާއިމެދު ތަފާތު ގޮތްގޮތުން ހެޔޮދެކެވިދާނެ ހަމަ ހަމަތަކާބެހޭ ކުރެވިދާނެ ފަރާތްތަކުގައިވާ ﷲ ﷻ މެދުގައިވެސް ތަފާތު ގޮތްގޮތުން ހެޔޮދެކެވެ. އެގޮތުން ﷲ ﷻ މެދުގައި ހުރިހެޔޮ ވިސްނުން ބަލައިލެވޭ. ބައެއްމީހުން ހެޔޮވިސްނުމުގައި ހުންނަނީ ﷲ ﷻ ދަރުމަވެރި ވޭތުވެދިޔަ ކަންތައްތަކާއެކު. އެހެން އެމީހުންނަށް ހޯދައި ހުންނަނީ އިންސާނުން ހުރިކަމެއް ﷲ ﷻ އެމީހަކަށް އެގޮތަށް މަގުދައްކާފައިވާތީވެ. ނަމަވެސް އެމީހަކާއިމެދު އެގޮތަށް އިޙްސާސްކުރާ ފައިވާތީއެވެ. ބައެއްމީހުން ހެޔޮނަގީ އިންސާނާގެ އެއްވެސްކަހަލަ ކަމެއް މާތް ﷲ އިންސާނާއަށް އަދަބު ދެއްވައިފާނެތީއެވެ. ބައެއްމީހުންނަށް ހޯދައި ހުންނަނީ ތަފާތު ވިދިއުމާއި މާތް މީހުންނާއި ބަލިވެރިންފަދަމީސް މީހުންނާއި މާތް ﷲ އާއި މެދު މާތް ވިސްނުމުގެ ގޮތުގައި އޮތްކަމެވެ. ހޯދައި ހުންނަނީ މާތް ﷲ އަޅު ދަރިންނަށް ބާރުދޭނެ ވޭތުވެދިޔަ ޙާލަތްތަކެވެ. ނަމަވެސް ކަންކަމުގައި އެހެންޙާލަތް ތަކެއް ޙާލަތްތަކުގައި މަރުދަނަށް ބާރުދޭ ވޭތުވެދިޔަ ޙާލަތްތަކެވެ. ކޮންމެއަކަސް ﷲ ﷻ އާއިމެދު އިންސާނުންގެ ޤަބޫލުން ބައެއްމީހުން ހުރިހެޔޮކަން ﷲ ﷻ ވެސް ހިތިވިއްޖެ ހެޔޮނުވެސް ހެޔޮވިސްނުމެކެވެ. ހިތިވިއްޖެ ހެޔޮނުވެސް އާލު އިމްރާން ސޫރަތުގެ 154 އާޔަތުގައިވެއެވެ. ﴿يَظُنُّونَ بِٱللَّهِ غَيْرَ ٱلْحَقِّ ظَنَّ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ﴾ މާނައީ: "ﷲ އާމެދު އެއުރެން ޖާހިލިއްޔާ ޒަމާނުގެ ހެޔޮނޫން ވިސްނުމެއް ހިތިވިއްޖެ ހެޔޮނުވެސް." އަދިއެއާއެކު އިބްނު ޤައްޔިމު ރަޙިމަހު ﷲ ވަޙީދާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "މުސްލިމަކުގެ ޔަޤީނުން ޖާހިލިއްޔަތުގެ ޒަމާނުގައިވާ ކަންތައްތަކުގައި ﷲ ﷻ އާއިމެދު ބަދުނުލުން އެބަހީ ގޯސްވިސްނުން ހިތްވެއެވެ. އަދި ﷲ ﷻ ހުރެވޭ ބައެއް ކަންކަމުގައިވެސް ނުބައިހިތުން ހިތްވެއެވެ. ﷲ ﷻ ގެ ޤަދަރުވުން އެއްމިދު ކަނޑައެޅުމާއި ﷲ އާއިމެދު އޮންނަ އިތުބާރު

ކަނޑައެޅުމާއި އެ އިތުޙާއިމެދު ހެޔޮ ހިތެއް ހުރުމަކީ ގަވާއިދެވެ. ﷲ ﷻ ގެ ދުއާކުރެވޭ ކަންކަމުގައިވެސް ކަމަކާއިމެދު ބަލަހައްޓާ އެކަމުގެ ގޮތުގައި އެކަމާއެކު ގޮސް އިސްލާމްދީނުގެ ބައެއް ފަހުކަން ބައެއްގޮތަކަށް މީހުން ނަގާނެ ކަމުގައި ބޭނުމަށްޓަކައެވެ."

ﷲ ﷻ މެދު ރަނގަޅު ހިތުން މިހާރަށް ހިތުވާނީ އެހެން އިމާންކަމުގެ ޝަރުޠުތަކުން. އެހެން ބަޔާން ވަރަށް ގިނަތަކެވެ. ﷲ މެދު ރަނގަޅު ހިތުން އެއީ ހިތުން ހިތުވާ އަޅުކަމެކެވެ. ޙަދީޘް ބަޔާންކުރެއްވުމުގެ މާނައަކީ "ޤުދުސީ ﷲ ގެ ބަޔާން ޤުދުސީ ﷲ ގެ އަޅާ ﷲ އާއިމެދު ހިތާ ގޮތަށް ގޮތެއް އޮތްމަނާކަމެވެ. އެހެންމީ ޢަބްދު ﷲ ގެ ސަޢާދަތް ބާބެކެވެ. އިޙްސާން ރަސޫލު ﷲ ގެ ތަރުޙީބުދޭކަމެވެ. މީއީ ޙަދީޘް ޤުދުސީއެއްގައި ވިދާޅުވެފައިވާ ޙަދީޘާއެވެ. އެހެރެނީ ﷲ މިއްޔާ މިއިންސާނުން ހިތީ ރަޙްމަތް ހިތްވާނެ ބަލާނާއި ހިތުވާ ގޮތާއި އެހިތްވާމީހާ ހިތީ ޙަދީޘު ﷺ ގެ ވާހަކައެވެ. ރަސޫލު ﷲ ﷺ ގެ ޙަދީޘެއްގައި ﷲ ﷻ އާއިމެދު ހިތާ ހިތުވާ އުސޫލެއް ފާހަގަކުރައްވަވައެވެ. ރަސޫލު ﷲ ﷺ ޙަދީޘުގައި ހިތުވާ ކަމާފައިވެއެވެ.

"لايموتن أحدكم إلا وهو يحسن الظن بالله عزوجل" މާނައީ: "ﷲ ﷻ އާއިމެދު ރަނގަޅު ހިތުން މަރުވުމަކީ ސުންނަ ތިމާބައިމީހުންކުރާ އެކަކުވެސް މަރުވެސް ރުހިކަމެވެ." އަދިވެސް އެހެން ޙަދީޘެއްގެ މާނައިވެއެވެ. "މިހަކު ﷲ ﷻ އާއި ބައްދަލުކުރުމަށް ލޯބިކުރާނަމަ ﷲ ﷻ އެމީހާ ބައްދަލުކުރުމަށް ލޯބިވާ ވާހަކަވެއެވެ." ޢަބްދު ﷲ ބިން މަސްޢޫދު ﷺ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "މާތް ﷲ ގަސަމް ހުވާކުރަމެވެ. މާތް ﷲ އާއިމެދު ރަނގަޅު ހިތުން ދެކުނު ވާހަކަ ރަނގަޅު އެއްވެސް އެއްޗެއް މާތް ﷲ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ހިތުން އެއްވެސް އަޅަކަށް ނުދެއްވައެވެ."

ހަމަތަކަށް ސަލާމަތްވާށެވެ...

ރަސޫލާ ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. عَنْ أَنَس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أُنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا، أَفَرَأَيْتَ إِذَا كَانَ ظَالِمًا كَيْفَ أَنْصُرُهُ؟ قَالَ: تُحْجِزُهُ أَوْ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ، فَإِنَّ ذَلِكَ نَصْرُهُ. (أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ) މާނައީ: "އަނަސްގެފާނު ވިދާޅުވި ރަސޫލު ﷲ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ހިތުން އެމީހާއަށް ހިތާވާ ވާހަކަ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ތިބާގެ އަޚާ، އޭނާ ޒާލިމުކޮށް ހުރެފައި ނުވަތަ ޒާލިމުވެފައި ހުރެފައި، އޭނާއަށް މަދަދު ކުރާށެވެ! މީހަކު ސުވާލުކުރިއެވެ. އޭ ﷲ ގެ ރަސޫލާއެވެ! އަހަރެން މަދަދުކުރާނީ ޒާލިމުވެފައި ހުއްޓަ އޭނާ ނަމަ، އަހަރެން މަދަދުކުރާނީ ކިހިނެއް، ޒާލިމު ނަމަ ހުރެފައި އޭނާއަށް ނަސްރު ދޭނީ ކިހިނެތްތޯއެވެ؟ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. އޭނާ ޒާލިމުކަމުން ހުއްޓުވުމެވެ. ކުރިމަތީ ޒުލުމުން ވަޅުވާށެވެ! ނަމަ ޒާލިމުވާނަމަ އެކަމުން ހުއްޓުވާށެވެ! އޭނާއަށް މަދަދުކުރުމަކީ އެއެވެ."

ޢާއިލާއާއި އަވަށްޓެރިންނާއި ގާތްތިމާގެމީހުންގެ ޙައްޤުތައް!

މޫސާ އަންވަރު ޙަސަން

އިސްލާމްދީނަކީ ޢާއިލާއަކާއި ގުޅުވެރިކަމުގެ ދީނެވެ. ބައްޕަގެ ހުރިހާ ދަރިމައިންގެ މިކަން ޝާމިލުވެއެވެ. އަވަށްޓެރިންނާއި ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށް ޢާއިލީ ލޯބިވެރިކަން ހިތްވަރު އިސްލާމްދީން ބާރުއަޅައެވެ. މިކަންކަމުގައި މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި އެކުވެރިކަން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ޖާގައަޅައިދިނުމުގެ ހަދައިދެއްވިއެވެ. ތިމާގެ ގާތްގަނޑު އެހެންމީހުންގެ ހަޔާތުގައި ހުރިކަމަށްވާތީއެވެ. މަތިވެރި ސުލޫކު ފަރުވާދެއްވައިފައިވެއެވެ.

ގާތްތިމާގެ މީހުންނާއި ޔަތީމުންނާއި މިސްކީނުންނާއި އަވަށްޓެރިންނާއި އެކުވެރިންނާއި އަނބިދަރިން މިސްކީނުންނަށް ހެޔޮކޮށް ހެދުމަށް އިސްލާމްދީނުގައިވެސް ވަޞިއްޔަތްކޮށް ކަށަވަރުކޮށްދެއްވައިފައެވެ. سورة النساء 36 ވަނަ އާޔަތުގައި އަންގަވައިދެއްވައިވޭ، "ތިޔަބައިމީހުން މާތް الله އަށް ޢިބާދަތްކުރާށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ގާތްތިމާގެ މީހުންނާއި ޔަތީމުންނާއި މިސްކީނުންނާއި އަވަށްޓެރިންނާއި އެކުވެރިންނާއި ދަތުރުވެރިންނަށް ހެޔޮކޮށް ހިތާށެވެ. ތިމާގެ ގޮތުގައި ތިމާއަށް ބޮޑާވެ ފަޚުރުވެރިވާ މީހުންނަށް الله ލޯބިނުވެވޮޑިގެންނެވެއެވެ." سورة الروم ގެ 36 ވަނަ އާޔަތުގައި އަންގަވައިދެއްވައެވެ. "ފަހެ މިސްކީނުންނަށާއި ދަތުރުވެރިންނަށާއި މީހުން ކާންދޭ މިހާރަށް އެމީހުނަށް ބައްޕަ ދޭށެވެ. الله ގެ ވަޖްހު ބޭނުން އެދޭ މީހުންނަށް އެއީ ހެޔޮކަން ބޮޑުވެ. އަދި ދިނުމަށް މީހުންނަށް ހަމަ އެއުޅެންނެވެ."

މާތް الله އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ބައްޔަކު މީހުންނަށް ތަނަވަސް ކަލާއިއާކަ ދެއްވައިފައިވެއެވެ. އެއީ އެމީހުން އިޙްތިރާމް ކުރުއްވުމުގެ ތަރުބިޔަތެވެ. އެމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ދެއްވައިފައިވާ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުވެރިވާ މީހަކު ބައްލަވުއްވައެވެ. އެމީހުންގެ ތަނަވަސްކަމުން ހެދޭކަށް މީހަކު ބައްލަވުއްވައެވެ. ޚިޔާރު ރަސޫލާގެ ހިދާޔަތްގައި ވައެވެ. "އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމް ފެތުރުވާށެވެ. މުސްލިމުންނަށް ކާންދޭށެވެ. ގާތްތިމާގެ ކަމުގެ ގުޅުންތައް ދެމެހެއްޓުމަށް ހިތްވަރުދޭށެވެ. މުސްލިމުން ނިދާފައިވާ ރޭތަކުގައި ނަމާދު ކުރާށެވެ. ސަލާމާތީ ދާރަށް ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމަތްކޮށް ވަންނާނެއެވެ." (أخرج الترمذى فى الجامع وقال حديث حسن صحيح) އަދިވެސް ބައޮސް ކޮންމެވެސް މީހަކު އަށް މުސްލިމަކު އަނެއް މުސްލިމަކުގެ މައްޗަށް އޮތް ޙައްޤުތަކުގެ ތެރެއިން ފަސް ކަމަކީ، ސަލާމަށް ޖަވާބު ދިނުމާއި، ބަލިމީހާ ޒިޔާރަތް ކުރުމާއި، ޖަނާޒާއަށް ތަބާވުމާއި، ދަޢުވަތަށް އިޖާބަދިނުމާއި، ކިނބިހި ލާމީހާއަށް ރަޙްމަތް ދުޢާ ކުރުމެވެ. (صحيح البخارى: كتاب الأدب، باب تشميت العاطس إذا حمد الله ، وكتاب الجنائز، باب الأمر باتباع الجنائز، صحيح مسلم: كتاب السلام ، باب من حق المسلم للمسلم رد السلام)

އަވަށްޓެރިންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން ދެއްކެވުން އަންގަވައިދެއްވައިވޭ، "ކޮންމެ ބައިވެރިއެއްގެ މައްޗަށް ޖިހާދު ލާޒިމުވެގެން ދެއެވެ. މުސްލިމުގެ ވަނަތަނުގެ ކަންތައްތަކަށް ބައިވެރިވުމަށްވެސް ތަރުތީބު ކުރުމަށްވެސް އެދެއްވިއެވެ. ދަރަނިވެރިވުމުގައި ބައްލަވަނެވެ. ރައްކާތެރިކަމަކުން އެދުމަށްވެސް ރައްކާތެރިކަމުގެ ގޮތްތަކުން ބައްލަވަނެވެ. ނުތަނަވަސްކަމުގައި ދިނުމަށްވެސް، ބަލިވެއްޖެނަމަ ޒިޔާރަތްކުރުމަށެވެ. ވަފާތުވެއްޖެނަމަ ޖަނާޒާއަށް ނިކުތުމަށެވެ. ތިބާގެ އިމާރާތް ހުރިހާ ގޮތަކުން ބަރަކާތް އުސްކޮށް އޭނާގެ ވައިޖެހުން ބަންދުނުކުރުމަށްވެސް، އަދި ގޮތްގޮތުގެ ބޭނުން އޭނާއަށް ސައްކަނޑުކުރުމެވެ." (أخرج الطبرانى فى الكبير، والسيوطى فى الجامع الصغير)

އަދިވެސް އަންގަވައިދެއްވައެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ގާތްތިމާގެ ބަޔަކާ ބައްޓަންކުރާށެވެ، އެކަލާގެ ސަބަބުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ޢުމުރުތަކުގައި އިތުރުކޮށްދޭނެ ދުޢާކޮށެވެ. (أخرجه السيوطى فى الجامع الصغير) عكرمة ﷺ އަރިހުން މުޢާޛު ގާއިމްގައި ރިވާވެގެން ވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ބަސްގެ ހައިވެރިންނާ މީހާއަށް ކަރުދާހެގެ މިންވަރުން ނަމަވެސް ބަދަލުދީ ކުރާށެވެ. ފެންގެ ސަބަބުން އަލިފާން ނިވިގެންދާ ފަދައިން ތިބާގެ ފާފަތައް ފޮހެވިގެން ދާނެއެވެ. (أخرجه البخارى فى صحيحه)

ގާތްތިމާގެކަމުގެ ގުޅުން ވަސީލަތްކުރުމާއި އެގުޅުން ކަނޑާލުމާއި ބެހޭގޮތުން سورة الكهف ގެ 81 ވަނައާޔަތުގައި އަންގަވައިދެއްވައިވޭ، "ފަހެ ތިމަންކަލާގެފާނު އެދިވަޑައިގަތީ އެ ދެމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ، އެކަލާގެއަށްވުރެ ހެޔޮވެގެންވާ ޠާހިރު އަދި އާޚިރަތުގެ ބަދަލު ކުރުމަށް ބައްޓަންކޮށްދެއްވުމަށެވެ." سورة الأحزاب ގެ 6 ވަނަ އާޔަތުގައި އަންގަވައިދެއްވައިވޭ، "ގާތްތިމާގެ މީހުން އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔާ (ގާތްކަން ބެހުމުގައި) އައުލާކަން ބޮޑެވެ."

ފުރަތަމަ ބަޔަށް ހިނގާދޭތޯ...
އަދިއަދަދުގެ ނަތީޖާއެއް މިސާލުޖެހޭ ކަމެކެވެ. އެކަލާގެފާނުގެ ދުވަސްވަރު މުސްލިމުން ހުރިގޮތް ނުވަތަ ދިރިއުޅުމުގެ ހުރިހާ ކަމެއްގައި ވަޙީކުރަނީ އެއް ވަޒީފާކަމެވެ، މުސްލިމުން އެބަޔަކު ހިދާޔަތަށް ދާއިރާ ގެއްލޭ ހަޤީޤީ ކަމެއް ހިތްވަރުދިނުމަކީ އިސްލާމީ ދާއިރާގެ ރަނގަޅު ކުރެވެނީއެވެ ދުނިޔެވީ ކާމިޔާބު ކަށަވަރުކޮށްދިނީވެސް ރަސޫލާއެވެ. އެހެނީ އެކަން ބޮޑުކޮށެވެ. ބަޔަކު ފަސްކޮޅު ލިބުމަށް ހެޔޮކަންތައްތައް ކުރުމަށް ލިބޭނެ ދީނީ އަދަބުގެ ހެދުން އަދާކުރާނެ ދަމަހައްޓަށެވެ.
ބަސްދަލު ދިޔަ ބަސްދާނާއަރު

ނަމުގައި އިދިކޮޅުވިއަސް ކަމުގައި އެހީތެރިވެވޭނެއްތޯ؟

އިބްރާހީމް ޒަކަރިއްޔާ މޫސާ

ޤާނޫނީ ނިޒާމަކަށް ވެރިކަން ހިންގުމަކީ، ޖުމްހޫރިއްޔާ (ރައްޔިތުންގެ ވެރިކަން) ދެމެހެއްޓުމަށް ވަރަށް މުހިންމު ނިޒާމެއްކަމުގައި ވަކާލާތުކުރާބަޔަކު ދެކެއެވެ. އަދި ޤާނޫނީ ސިޔާސީ ތާއީދުކުރާ އަޤުލީ ފިކުރީ ގޮތްތަކެއް ހަމަހަމަކުރުމުގައި ވެރިކަން ކުރާބަޔަކާއި ދަނޑިވަޅުގައި ބަލަހައްޓާ ބާރަކަށް ފަރަގުކުރެވޭ ބާރެއްގެ ގޮތުގައި އެދި ކޮންމެ ވެރިކަމެއްގެ ބާރު ކަނޑައަޅަނީއެވެ. އެއީ ދުސްތޫރު އެކުލަވާލުމުގައި ވެރިކަމުގެ ރޫޙަށް މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް އެޅިފައިވާ މިންވަރެއް އަމާޒުކުރުމުން ދެނެގަނެވިގެން ރަށްޔާ މީހުން ވިސްނާލަން ޖެހޭ ކަމެކެވެ.

ސިޔާސީ ޤާނޫނީ ނިޒާމެއް ވެރިކަމަށް އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ރައްޔިތުން ބާރަށް ތަރުތީބުކުރުމުގެ ރައްޔިތުންގެ ބާރު ވެރިކަމުގައި ބެލެނިވެރިވާނެ ގޮތަކަށް ތަނަވަސްކުރަން ބޭނުންވެއެވެ. ރައްޔިތުންގެ ވެރިކަމާއި ރައްޔިތުންގެ ބައިވެރިވުން ފުރިހަމަވާގޮތަށް އެކުލަވާލުމާއި ދިވެހި ޤައުމީ އަދާލަތު ދަމަހައްޓަވާ، ސިޔާސީ ޤާނޫނީ ނިޒާމަކަށް ބޭނުންވެއެވެ. އެއީ އެކަން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ޚިލާފުނުވާގޮތުން (ވެރިކަންކުރާ ޤާނޫނު) އަދި އިސްލާމީ ޤާނޫނު (އިދިކޮޅު ޤާނޫނު) އާއި އެކުގައި ވަރަށް މުހިންމުވާނެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ބެލުމުގައި ޖަނަބުނަކަށް ބޭނުންވެވޭގޮތުގެ އުސޫލުތަކުގެ ގޮތުގައި، އަދި އުފާވެރިކަމާއި ހަމަހަމަކަމާއި މިނިވަންކަން ރާއްޖޭގެ އެއްގޮތަކަށް ރައްޔިތުންނަށް ލިބިދޭނޭ ދިވެހިންގެ މުޅިގައުމު ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ޖަވާބުދާރީ ދިމާކުރަން މިފަދަ ގޮތަކުން ކަނޑައެޅިފައިވާ އިސްލާމީ ގާނޫނެއްގެ ބަދަލުގައި ސިޔާސީ ޚަރަދުކުރުމާއި ޝަރުޢީކަން ދޭހަކުރާނީއެވެ. ދިވެހިންނަށް އުފާވެރިކަން ގެނެސްދޭނެ އަދި ހަމަހަމަކަމާއި މިނިވަންކަން ދެމެހެއްޓުމަށް ނަމުގައި ސިޔާސީ ޤާނޫނީ އުފެދުން މިއަދު ހަރަކާތްތެރިވާނެ ފަރާތްތައް ގެންގުޅުމެވެ. ވީހިނދު ޙައްޤުވެގެން ހުރި ކޮންމެ މީހަކަށް، ވެރިކަން ހިނގާ ޤާނޫނީ ރައްޔިތުންގެ ޤާނޫނީ ޙައްޤުތައް ބަހައްޓައިދޭނެ ކަމުގައެވެ.

ޤާނޫނީ ނިޒާމުގައި އުފެދޭ ސިޔާސީ ޤާނޫނުތަކުގެ ތެރެއިން ވެރިކަމުގެ މުޢާމަލާތުގައި ހިތް ޤާނޫނަކަށް ދިނުން ކަމުގެ މުނާސަބުނުވަމުން، ރައްޔިތުންނަށް ޒިންމާދާރު ޤާނޫނެއް ބޭނުމެވެ. އަދި އިދިކޮޅު ޤާނޫނަށް ޖަވާބު ދޭން ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް އެހީތެރިވެދޭ ޤާނޫނެވެ. އެކަމު ރައްޔިތުންގެ ފަޔާއިދާ ވަކިން ޤަބޫލުކުރުމާއި ކުރިމަތިވާ ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިގެން އެހީތެރިވުމާއި އެއްބާރުލުމުގެ ބޭރު އުޅޭ ފަރާތެއްގެ ބަދަލު ނެތުމުން މުޅިން ޤާނޫނީ ކަމަށް ނުބެލެވޭނެއެވެ. އަދި އިދިކޮޅު ޤާނޫނެއް ހޯދުމަކީ އެއްބާރުލުމާއި އެހީތެރިވުމުގެ ބޭނުންތެރިކަން ބޭއްވުމަށް ބަލާކަށެވެ.

އިންސާނީ ބަޔާނުގެ ކޮންމެ މަސްދަރެއްކަމުގައި އިތުރަށް، ކާމިލް ދީން ބިނާވެގެންވާ މުޤައްދަސް ހިތުގެ އަސާސީ ބައިތަކުގެ ގޮތުގައި އެކަން އެއްބާރުލުމުގެ ވަރަށް ގިނަ ގޮތްގޮތުގެ މައްޗަށެވެ. ޤާނޫނީ ކަމުގެ ނަޒާހަތްތެރިކަމަކީ ހިންގުމުގެއިވާސް ޤާނޫނީ ގޮތުގައި އެއްބާރުލުމެވެ

ސިޔާސީ ފިރުޢައުނުގެ ކާމިޔާބު ލިބޭ ޤާނޫނީ ޙައްޤު މިނިސްޓަރުގެ ކަމުގައި ކަމެއް ހިމެނިއްޖެ، ސިޔާސީ އަދި ޤާނޫނީ ނިޒާމު ކޮންމެ ބަޔަކަށް ނަފާ ހުރި ނިޒާމެއްކަމުގައި ވިސްނުމުގެ ކާމިޔާބު ވެރިކަމުގައި، ރައްޔިތުންގެ ތަރައްޤީ ކުރުމުގެ ބާރުތައް ފަސޭހަކަމާއެކު ކަމަށްވާނެ ބާރުވެރިކަމުގައި އެއްތަން ހަދަމުން ގެންގުޅުމެވެ. އަދި އެ ފަރާތްތަކުގެ ފަރާތުން ޤާނޫނީ ކަމުގައި ހިމެނުމުގެ މުޢާމަލާތު ބޭނުންވެއެވެ. އަދި ނެގެޓިވް ފިކުރުތަކާއި ދެކޮޅު ފިކުރުތަކާއި ޙަޤީޤަތް އޮޅުވާލާ ސިޔާސީ އުސޫލުތަކުގެ ނުފޫޒު ދަށްކުރުމެވެ. ޤާނޫނީ ނިޒާމެއް އެކުލަވާލުމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ހަރުދަނާކުރުމަކީ ބޭނުންތެރިކަމެކެވެ.

ޤާނޫނީ ކަމާބެހޭ ދިވެހި ފިކުރުތަކާއި ކަންކަމުގައި ސިޔާސީ ޤާނޫނު ބަލަހައްޓައިދޭ ކަމުގެ ޤާނޫނުގެ ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ނިޒާމު ގަބޫލުކުރެވޭނީއެވެ. ޤާނޫނީ ތަރުތީބު ރައްޔިތުންގެ ކަމަށް އެއްބާރުލުމާއި އެއްވެސް ނުޖެހޭ. ސިޔާސީ ގެ ބަދަލުގައި ނަފްސު ހުރުމަކީ ޤާނޫނީ ނިޒާމުގެ ދެކޮޅު ފިކުރުތަކާއި ކަމުގައި ކުށެއް ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތުމެވެ. ޤާނޫނީ ކަމާ ދެކޮޅު ނޫން ބައިތަކުގެ ގާނޫނު ހިމެނުމުގެ ފިކުރުތަކާއި، ސިޔާސީ ޢަމަލީގޮތުން އޭގެ މައްޗަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ބާރު ކިޔާދީ ހެދުމަށް ސިޔާސީ ގޮތުން ޝަރުޢީ ކަމެއް ހާސިލުކުރެވޭކަށެއް ނުޖެހެއެވެ. އަދި މި ސިޔާސީ ފިކުރުތަކުން ޢަމަލީގޮތުން ސިޔާސީ ނިޒާމު ހިނގާ ތަރުތީބު ކުރެވޭ ވަރަށް އަސަރުކޮށްފައިވާ ހިސާބުންނެވެ.

ޤާނޫނީ ކަމާބެހޭ ދިނީ ސިއްރުތަކަށް ވާސިލުވެ ބަޔަކު ދަނޑިވަޅެއް، އެކަމާ މެދު ގެއްލުމެއް ވާނެކަމަށް ސިޔާސީ ނުރައްކާ ރަނގަޅު ދަނޑިވަޅެއް ބަލަހައްޓާ ކަމެއް ބޭނުމެވެ. ސިޔާސީ ތަނެއްގައި ދުނިޔާގެ ނިޒާމަކުން ދެކޮޅު ޤާނޫނަކަށް އެއްބާރުލުން ދޭނެކަމެއް ކަމުގައި ޤާނޫނު ތަރުތީބުގެ ކަނޑައެޅުމަކީ ސިޔާސީ ނިޒާމުގެ އެއްޗެކެވެ. އަދި ބޭރުން ކުރާ ތަރުތީބަކީ ދިރާސާގައި ފާހަގަކުރެވޭ ކަމެކެވެ. ﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡبِرِّ وَٱلتَّقۡوَىٰۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡإِثۡمِ وَٱلۡعُدۡوَٰنِۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ﴾ (سورة المائدة: 2) މާނައީ: "އަދި ހެޔޮކަމާއި ތަޤުވާވެރިކަމުގެ މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން އެކަކު އަނެކަކަށް އެހީތެރިވާށެވެ. އަދި ފާފައާއި ޢަދާވާތްތެރިކަމުގެ މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން އެކަކު އަނެކަކަށް އެހީ ނުވާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ﷲ އަށް ތަޤުވާވެރިވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ﷲ އީ ޢުޤޫބާތް ދެއްވުމުގައި ވަރަށް ހަރުކަށި ރަސްކަލާނގެއެވެ."

ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުގައި ޤާނޫނީ ކަމުގެ ފަރާތްތަކުގެ ވަރަށް ހިސާބުކުރެވިއްޖެއެވެ. އެއީ އަނބުރާ ރައްޔިތުންނަށް ކަމާބެހޭ އެއްބާރުލުމެވެ. އަސާސީ ގޮތުން އެއްބާރުލުމުގެ ޢަމަލީގޮތުން އެހީތެރިވެދިނުމެވެ. އަދި ގޮތްތަކުގެ ސިޔާސީ ޤަވާޢިދުތަކުން ދުރުވެގެން އެއްބާރުލުމާއި އެހީތެރިވުމެވެ. ގުޅުން ގެއްލުމުގެ ފަރާތްތަކަށް ތަރުތީބު ކުރެވިފައިވާ ސިޔާސީ ދެކޮޅު ޤަބޫލުކުރެވިއްޖެއެވެ. އެހެންކަމުން، ބައިނަލްއަޤްވާމީ ކަންތައްތަކާއި، އެހީތެރިވުމާއި އެހީ ދިނުމުގެ ފާހަގަކުރުމެވެ. އިދިކޮޅު ޤާނޫނުގެ ފާހަގަކުރުމެވެ. މި ބަޔާނަކީ ހަމަ ޤާނޫނީ އަސާސީ ގޮތުން ކުރާ ފިކުރު

- ބާކީ ބައި 2 ގައި -